

**SIVAS
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı**

***SERVET GAZETESİ*
(1-100 SAYILAR)
İNCELEME VE SEÇİLMİŞ METİNLER**

Yüksek Lisans Tezi

Selma ÇELİK

**Sivas
Haziran 2018**

SİVAS
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

SERVET GAZETESİ
(1-100 SAYILAR)
İNCELEME VE SEÇİLMİŞ METİNLER

Yüksek Lisans Tezi

Selma ÇELİK

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Süheyla YÜKSEL

Sivas
Haziran 2018

KABUL VE ONAY

Üniversite : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bilim Dalı : Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Tezin Başlığı : Servet Gazetesi (1-100 Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler
Savunma Tarihi : 07.06.2018
Danışmanı : Doç. Dr. Süheyla YÜKSEL

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Ahmet BOZDOĞAN

Üye : Doç. Dr. Süheyla YÜKSEL (Danışman)

Üye : Doç. Dr. Alpay Doğan YILDIZ

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Selma ÇELİK tarafından hazırlanan "Servet Gazetesi (1-100 Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler" başlıklı tez, kabul edilmiştir. 07.06/2018

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL

Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;

2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;

3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;

4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntuladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi, beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

.../.../2018

Selma ÇELİK

ÖN SÖZ

Süreli yayınlar üzerinde yapılan çalışmalar, sürprizlerle dolu, heyecanlı birer yolculuğa benzer. İncelenen bir yazı ile tarihi bir olay açıklığa kavuşabilir; karşılaşılan bir ilan ve reklam, ismi birçok yerde geçen fakat hakkında fazla bilgi sahibi olunmayan bir kişi ile ilgili karanlıkta kalmış bir noktayı açıklığa kavuşturabilir. Bu çalışmalarda bir şairin bilinmeyen bir eseri ortaya çıkabilir ya da yıllardır bilinenlerden farklı değerlendirmeler için yeni bir malzeme ile karşılaşılabilir.

Bir milletin sosyal ve kültürel hayatını tanımak, o milletin geçmişle kültürel bağlarını ilişkilendirmek için edebiyat tarihinin en önemli kaynaklarından olan gazete ve dergileri incelemek gerekir.

Gazete ve dergiler üzerinde yapılan çalışmalar araştırmacılara dönemin edebî ortamı hakkında doğru bilgiler vermesi açısından kılavuzluk yapar; dönemin kültürel zenginliğinin doğru ve düzgün bir şekilde incelenmesinde edebiyat tarihçilerine de yardımcı olur. *Servet* gazetesi üzerine yapılan bu çalışmanın amacı da *Servet* gazetesine yansıyan sosyal ve edebî hayatı tespit edip, araştırmacıların dikkatine sunmaktır.

Servet Gazetesi (1-100.sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler adını taşıyan bu çalışma, *Servet* gazetesinin 3 Haziran 1898 (23 Muharrem 1316 / 1 Haziran 1314)-21 Eylül 1898 (5 Cemaziyevvel 1316-9 Eylül 1314) tarihleri arasında çıkmış 1-100. sayılarını kapsamaktadır. Gazetenin bu sayıları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'ndan temin edilmiştir.

"Giriş", "*Servet* Gazetesi Üzerine İnceleme", "*Servet*'te 'Edebiyat' Genel Başlığı Altında Değerlendirilebilecek Metinler ve İmzalı Metinler Dizini", "Seçilmiş Metinler" olmak üzere dört bölümden oluşan bu çalışmanın "Giriş" bölümü iki başlıktan oluşmaktadır.

Bu bölümde ilk önce, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Basın ve Yayın Çalışmaları" başlığı altında; "Osmanlı Sınırları İçinde Yayımlanan İlk Yabancı Gazeteler", "Osmanlı Sınırları İçinde Yayımlanan Diğer Yabancı Gazeteler", "Osmanlı Sınırları İçinde Yayımlanan İlk Türkçe Gazeteler", "Tanzimat'tan Önce ve Tanzimat Döneminde Yapılan Basın Çalışmaları (1828-1876)", "Tanzimat Döneminde Yurt Dışında Çıkarılan Gazeteler", "Yurt İçinde Yayımlanan Diğer Gazete ve Dergiler", "Sultan Abdülaziz'in Tahttan İndirilmesi ve Birinci Meşrutiyet'in İlanı", "Sultan II. Abdülhamit Döneminde Basın", "Sultan II.

Abdülhamit Döneminde Çıkarılan Gazete ve Dergiler", "Sultan II. Abdülhamit Döneminde Yurt Dışında Basın" çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir.

"Giriş"teki ikinci başlıkta ise "I.Meşrutiyet Yıllarının Edebiyat Ortamı" hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bunun için önce Tanzimat döneminden kısaca bahsedilmiş sonra Servet-i Fünun hareketi ve Servet-i Fünun hareketinden bağımsız olarak sanat anlayışlarını sürdüren ve Türk edebiyatına damgasını vuran sanatçıların edebî faaliyetleri, edebî tartışmaları göz önüne alınarak bilgi verilmiştir. Bu bilgiler kişilerden hareketle verilmeye çalışılmıştır.

"*Servet* Gazetesi Üzerine Bir İnceleme" başlıklı birinci bölüm; "*Servet* Gazetesinin Kimlik Bilgileri", "Gazetenin Yayın Tarihlerini Gösterir Cetvel", "Şekil Özellikleri", "Muhteva Özellikleri", "Yazar Kadrosu" alt başlıklarından oluşmaktadır.

"*Servet* Gazetesinin Kimlik Bilgileri" alt başlığında gazetenin adı, sahibi, müdürü, idare işleri müdürü, basıldığı şehir, yayın periyodu, sayfa sayısı, fiyatı, abonelik şartları hakkında bilgiler vardır. "Gazetenin Yayın Tarihlerini Gösterir Cetvel" alt başlığında incelenen sayıların yayım tarihi (hicri, Rumi ve miladi takvime göre), çıkarılış aralığı, sayfa sayısı, çıkarıldığı matbaa, matbaanın imtiyaz sahibi, sorumlu müdürü, yazı işleri hakkında bilgi yer almıştır. Yayın cetvelinin sonunda yer alan "düşünceler" sütununda eğer -varsa- gazeteyle ilgili değişik bilgiler eklenmiştir.

"Şekil Özellikleri" alt başlığında *Servet*'in 1-100. sayıları arasındaki sayfa sayıları, resimleri, sütunları gibi şekli bilgiler yer almaktadır.

"Muhteva Özellikleri" başlığı "*Servet*'in Çıkarılışı", "*Servet*'in Yayın Politikası", "Gazetede Yer Alan Konular" olmak üzere üç alt başlık halinde incelenmiştir.

"Yazar Kadrosu" alt başlığında gazetenin incelenen sayılarında imzaları bulunan sanatçıların biyografileri ve edebî hayatları hakkında geniş bilgi verilmiştir. Gazetede T (ط), Faik, T (ط), Faikî, K (ق) V, K (ق), C. E (إ), F.H (ح) gibi rumuzlu imzalar ve "İmza Mahfuzdur" bilgisiyle yayımlanan yazılar da vardır. Bu yazıların imzaları hakkında bilgi elde edilemediğinden ya da sanatçı kimlikleri olmadığından bilgi verilmemiştir. Gazetenin muhabirleri tarafından gönderilen yazılar da *Servet*'te epey bir yekün tutmaktadır.(Kadıköy Muhabirimizden, Beyoğlu Muhabirimizden, Erenköy Muhabirimizden..vs.) Bu muhabirlerden ismi tespit edilebilenler hakkında bilgi verilmiştir. *Servet*'te dönemin gazete ve mecmualarından yapılan iktibaslar da bulunmaktadır. Bu iktibasların bazıları gazetenin veya mecmuanın ismi ile yapılmıştır. Bu tarz yazıların bazılarının yazarları tespit edilebilmiş ve söz

konusu yazı yazarın adı altında gösterilmiştir. Tevfik Fikret'in "Baharda" isimli şiiri; Mehmet Emin'in "Biz Nasıl Şiir İsteriz?" isimli şiiri bu tarz uygulamaya örnek olarak gösterilebilir. Doğrudan yazar kadrosu içinde olmasa bile edebî devir içinde önemli sanatçılardan oldukları için her iki şair hakkında bilgi verilmiştir. *Servet*'te ismi günümüze kadar gelebilen imza çok fazla değildir. Bu sebeple, yazısının az veya çok olmasına bakılmaksızın hakkında bilgi bulunabilen bütün yazar ve şairlere yazar kadrosunda yer verilmiştir. Bugüne kadar kendileri ile ilgili birçok çalışma yapılmış, pek çok kaynakta kapsamlı bilgi bulunabilen yazarlar hakkındaki bilgiler daha çok onların Türk edebiyatına hizmetleri üzerinde yoğunlaşmış ve *Servet*'teki yazıları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın "*Servet*'te 'Edebiyat' Genel Başlığı Altında Değerlendirilebilecek Metinler ve İmzalı Metinler Dizini" başlığı altındaki ikinci bölümü; "Yazar Adına Göre Alfabetik Dizin", "Konu ve Türlerine Göre Alfabetik Dizin", "Reklamlar ve İlanlara Göre Alfabetik Dizin", "Resim ve Çizimlere Göre Alfabetik Dizin" alt başlıklarından oluşmaktadır.

"Yazar Adına Göre Alfabetik Dizin" tasnifinde hareket noktalarımız şunlar olmuştur:

1) *Servet* yazarlarının tarafımızdan tespit edilen soyadları, ilgili maddeye gönderme yapılarak köşeli parantez [] içinde belirtilmiştir.

Rüsumat Emaneti Evrak Müdürü Mehmet Emin bk. [Yurdakul], Mehmet Emin (Rüsumat Emaneti Evrak Müdürü)

2) Gazetede imzasız yazılar ve herhangi bir yer ismiyle anılan muhabirlerden gönderilen yazılar oldukça fazladır. (Paris Muhabirimizden, Kadıköy Muhabirimizden vb.) Bu imzaların sahipleri tespit edilebildiyse söz konusu isme gönderme yapılmış ve isim köşeli parantez [] içine alınmıştır. Köşeli parantezin hemen ardından tekrar parantez açılarak yazının imzasız olduğu veya hangi muhabir tarafından gönderildiği belirtilmiştir.

Petersburg Muhabiri bk. [Cihangir Andicanî] (Petersburg Muhabiri)

3) Gazetede yer alan imzaların birçoğu meslek isimleriyle, unvanlarıyla veya aile adlarıyla birlikte. Bu durumda ismin ilk harfi esas alınmış ilgili maddeye gönderme yapılarak meslek isimleri, unvanları, aile adları ismin sonunda parantez () içinde belirtilmiştir.

Reisü'l-Liman Hamdi bk. Hamdi (Reisü'l-Liman)

4) Gazetede bazen harflerle belirtilen rumuzlar yer almıştır. Bu durumda rumuzu belirleyen Arap harfi parantez içinde belirtilmiştir.

5) Gazetede Paris Muhabirimizden, Kadıköy Muhabirimizden, Erenköy Muhabirimizden gibi başlıklarla yazılar bulunmaktadır. Bu başlıklar imza olarak düşünülmüş ve ikinci maddede belirtildiği şekilde Paris Muhabiri, Kadıköy Muhabiri şeklinde fişlenmiştir. İlgili yazının başlığı, içeriğine göre tespit edilmiş ve parantez içerisinde gösterilmiştir.

Erenköy Muhabiri: (Gençlerin Konuşmasına Dair); adet:31, s:3 (Lisan konusunda gençlerin yaptığı hatalar eleştiriliyor.)

6) *Servet* gazetesinin incelenen sayılarında "Şehir Mektubu" ve "İstanbul Mektubu" başlığı altında yazılar bulunmaktadır. Şehir Mektuplarının Ahmet Rasim'e ait olduğu bilinmektedir. Dokuzuncu sayıda yer alan "İstanbul Mektubu" (adet:9, s.3)nda yer alan "*Fakat ben İstanbul mektupçusu, şehir mektupçusu*" ifadesi bu yazıların da Ahmet Rasim'e ait olduğunu düşündürmüştür. Söz konusu yazılarda Ahmet Rasim adına fişlenmiş, imzasız olduğu da belirtilmiştir.

[Ahmet Rasim] (İmzasız)

Servet'te dönemin gazete ve mecmualarından yapılan iktibaslar da vardır. Bu iktibaslar söz konusu gazete veya mecmuanın ismi belirtilerek yapılmıştır. Yazar adına göre fişlemede söz konusu yazılar iktibas yapılan gazete veya mecmuanın adı altında yer almıştır.

Çalışmada "imzalı-imzasız-imzası mahfuzdur" olarak yayımlanan yazılardan sosyal, siyasi, kültürel hayata dair olan önemli yazılar fişlenmiş ancak bu yazılardan sadece dil ve edebiyat üzerine önemli görülenleri günümüz alfabesine aktarılmıştır.

"Konu ve Türlerine Göre Alfabetik Dizin" tasnifinde yazıların konuları ve türleri, yazıların içeriğine uygun başlıklar altında alfabetik sıralamaya uyularak 1- 100. sayıya kadar tasnif edilmiştir.

"Reklamlar ve İlanlara Göre Alfabetik Dizin" tasnifindeki resimler ve ilanların tamamı Latin harflerine aktarılmıştır.

"Resim ve Çizimlere Göre Alfabetik Dizin" tasnifinde gazetede konu ile ilgili resimler ve karikatürlere yer verilmiştir. Tüm resimlerin ve karikatürlerin altında bulunan yazılar günümüz alfabesine aktarılmış ve ilgili maddenin sonunda parantez içerisinde gösterilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünü "Seçilmiş Metinler" oluşturmaktadır. Burada edebî ve sosyal açıdan dönemin özelliklerini yansıtan ve dönemin dil ve üslubu hakkında önemli bilgiler içeren yazılar Latin harflerine aktarılmıştır. Latin harflerine aktarılan metinler, "Yazar

Adına Göre Alfabetik Dizin” alt başlığı altındaki bölümde yazar isimlerinden hemen önce “+” işaretiyle belirtilmiştir. Seçilmiş metinlerde orijinal metne bağlı kalınmıştır; ancak diğer bölümlerde TDK’nin 2012 tarihli İmla Kılavuzu esas alınmıştır. İmla Kılavuzu’nda yer almayan kelimelerin yazımında ise Ferit Devellioğlu’nun “Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat”ı esas alınmıştır. Latin harflerine aktarılan yazılarda bulunan yabancı özel isimler, orijinal yazımıyla verilmiştir; ancak, orijinal yazılışları bulunamayan isimler okunulduğu şekilde verilmiştir. Okunuşundan emin olunmayan kimi kelimeler veya isimler ise parantez içerisinde Osmanlı harfleriyle birlikte verilmiştir.

“Seçilmiş Metinler” bölümünde Latin harflerine aktarılan yazılar yazar adına göre sıralanmış; metnin künyesi yazının sağ alt köşesinde verilmiştir. Latin harflerine aktarılan metinlerin gazetede ki sayfa numaralarına azami dikkat gösterilmiş kelimenin bir hecesi bile diğer sayfaya geçtiyse bu değişiklik parantez içinde (/) işareti ve sayfa numarası yazılarak belirtilmiştir.

Servet gazetesinin tanıtıldığı bölümde gazeteden yapılan alıntılar sayfanın altında dipnot olarak gösterilmiştir.

Çalışmada yapılan kısaltmalar, çalışmanın başında yer alan “Kısaltmalar” bölümünde gösterilmiştir. Çalışmanın en sonuna ise yazar, kurum, kuruluş, kişi, eser, fikir akımı, millet, dil, mekân vb. özel isimlerin ve terimlerin geçtiği sayfaları gösteren “Dizin” bölümü eklenmiştir. Gazetede yer alan ancak kendisine özgü bir ismi olmayan şiir parçaları ve tür isimleri dizin çalışmasına dâhil edilmemiştir. Çalışmanın sonunda ise faydalanılan kaynakların gösterildiği "Kaynakça" bölümü yer almaktadır.

Bu tezin şekillenmesinde her aşamasını büyük bir titizlikle kontrol eden, çalışma boyunca sabır ve hoşgörü ile sorularımı cevaplayan, bana yol gösteren, çıkmazlarımı çözüme kavuşturan, beni yapabileceğime dair yüreklendiren kütüphanesini bana açan hocam Doç. Dr. Süheyla Yüksel'e; kaynak ve araştırma konusunda yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Ahmet Bozdoğan'a; metin okuma sırasında sıkıntıya düştüğüm zamanlarda yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Hasan Yüksel'e; yüksek lisans eğitimim boyunca bana destek veren eşime ve evlatlarım Alparslan, Melike ve Hilal'e sonsuz teşekkür ederim.

Selma ÇELİK